

УДК 37.091.313:613.955

DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.2.2022.09>

Любов Погорєлова,
ORCID iD 0000-0002-8462-7737
методист навчально-методичної
лабораторії акмеології,
Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
вул. Адміральська, 4-а, 54001, м. Миколаїв, Україна
liubov.pohorelova@toippro.mk.ua

Оксана Мацокіна,
ORCID iD 0000-0003-4794-2700
директор, учитель основ
здоров'я, вища категорія,
Козирський заклад загальної середньої освіти
Радсадівської сільської ради
Миколаївського району
вул. Шкільна, 1-в, 57525, с. Козирка,
Миколаївський р-н,
Миколаївська область, Україна
oxanamacokina@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ У КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТА «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я» ЯК ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ НАВИЧОК УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

У статті висвітлено можливості використання методу проєктів у позакласній роботі з предмета «Основи здоров'я» в основній школі та в контексті нового інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут». Наголошено, що проєктування забезпечує інтеграцію метапредметних знань та вмій із різними видами діяльності, створюючи унікальні передумови для формування ключових компетентностей, визначених Концепцією Нової української школи. Охарактеризовано процес організації роботи учнів над навчальним проєктом, подано структуру діяльності школярів під час виконання проєкту. Презентовано дослідницько-інформаційний проєкт «Краса та здоров'я» та наголошено на його практичній значущості для розвитку життєвих навичок здобувачів освіти.

Описану модель проєктної діяльності представлено освітянам області в рамках виїзної педагогічної практики, проведеної в Козирському закладі загальної середньої освіти Радсадівської сільської ради Миколаївського району навчально-методичною лабораторією акмеології Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Ключові слова: життєві навички; інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут»; метод проєктів; предмет «Основи здоров'я».

© Погорєлова Л. В., Мацокіна О. О., 2022

Вступ. Метод проєктів, відомий ще з ХХ ст., нині набуває нового значення в освітньому процесі. Проєктна діяльність передбачає практичне втілення особистіс-

но зорієнтованого навчання під час певної роботи школярів із урахуванням їхніх інтересів. Проєктними технологіями передбачено, що учень або група вирішують кон-

кретну проблему, не лише використовуючи різні методи та засоби навчання, а й інтегруючи знання з різних галузей і предметів. Результати проєктів повинні бути помітними: якщо це теоретичне питання – має бути його рішення, якщо практичне – конкретний результат (Куркуріна Л. Г., Сергієнко А. М., 2019, с. 77).

Інноваційна діяльність в освітньому процесі має різні форми й потребує принципово нових механізмів взаємодії теорії і практики. Нині метод проєктів вважається одним із найперспективніших видів навчання, оскільки він створює умови для творчої самореалізації учнів, підвищує мотивацію для здобуття знань, сприяє розвитку їхніх інтелектуальних здібностей. Зважаючи на майбутнє самостійне життя, здобувачі освіти набувають досвіду розв'язання реальних проблемних ситуацій, які проєктують у навчання.

Під час виконання проєктів здобувачі освіти мають можливість розвивати всі 11 ключових компетентностей Нової української школи: вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, математична компетентність, компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій, інноваційність, екологічна компетентність, інформаційно-комунікаційна компетентність, навчання впродовж життя, громадянські та соціальні компетентності, культурна компетентність, підприємливість і фінансова грамотність (Державний стандарт базової середньої освіти, 2020 рік).

Проблему сутності методу проєктів, упровадження проєктної технології в освітній процес досліджують науковці багато десятиліть, проте актуальним залишається питання організації проєктної діяльності, ролі вчителя та безпосередньої залученості учнів під час її реалізації. Метод проєктів спонукає самого педагога до самовдосконалення й саморозвитку, підвищує його фаховий рівень, сприяє тому, щоб процес навчання був цікавим і ефективним, щоб залучити до роботи кожного учня. У такий спосіб проєктна діяльність розвиває життєві навички (психосоціальні компетентно-

сті) самих учнів, необхідні їм у повсякденному житті.

Розвиток психосоціальних навичок, на думку Н. М. Степанець та Л. В. Погорелової, сприяє формуванню ключових компетентностей та є запорукою фізичного, ментального та соціального добробуту людини, її здатності відповідати на виклики сучасного світу (Степанець Н. М., Погорелова Л. В., 2021, с. 99).

Зазначимо, що досліджуваний метод навчання є актуальним у контексті реформи Нової української школи та заслуговує на окрему увагу під час вивчення інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут», який приходить на зміну предмета «Основи здоров'я» згідно з новим Державним стандартом базової середньої освіти. Проєктну діяльність виокремлено в модельних навчальних програмах нового інтегрованого курсу.

Окреслення невирішених питань, порушених у статті.

У процесі дослідження питання «Використання методу проєктів в освітньому процесі», зокрема під час вивчення предмета «Основи здоров'я», проблемним питанням є координаційно-методичний супровід учителем проєктної діяльності учнів на кожному етапі роботи. Виникають суперечності як в організації діяльності учнів, так і в підходах до визначення етапів роботи. У проєкті, поданому в статті, запропоновано апробовану на практиці структуру, що забезпечує успішну реалізацію дослідницької діяльності учнів та демонструє методичну підтримку вчителя.

Формулювання мети і завдань статті.

Мета статті – висвітлити можливості методу проєктів у процесі формування життєвих навичок учнів основної школи засобами компетентнісного та діяльнісного навчання в контексті предмета «Основи здоров'я» та нового інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут».

Відповідно до мети визначено такі **завдання** статті:

1. Описати методіку організації компетентнісно-діяльнісної складової методу проєктів.

2. Довести важливість використання проектної діяльності в освітньому процесі з предмета «Основи здоров'я» та нового інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут».

3. Подати приклад використання методу проектів у позакласній роботі з основ здоров'я («Краса та здоров'я»), у новому курсі «Здоров'я, безпека та добробут» та довести його практичну значущість.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми.

У вітчизняній педагогіці проблему використання проектних технологій в освітньому процесі досліджували українські вчені О. М. Пехота, К. О. Баханов, Л. І. Колосникова, І. Д. Бех. Суть процесу проектної діяльності, технологію та умови її впровадження в освітній процес відображено у працях О. М. Коберника, І. І. Коновальчук, Т. Ю. Подобєдової. Особливості педагогічного проектування досліджували В. С. Безрукова, В. В. Беспалько, Л. А. Закота, В. В. Докучаєва, О. М. Коберник.

Загальним проблемам командної співпраці як одним з елементів процесу управління проектами присвячені роботи закордонних учених Дж. Р. Кемзенбер, К. Левіс-МакКлеар, Д. К. Сміт, М. Тейлор. Основні напрями розвитку малих груп досліджував Б. Тукман.

Застосування проектного методу навчання на уроках основ здоров'я досліджували О. Р. Волошин, О. В. Мусієнко, С. В. Скрипник.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням здобутих результатів.

Метод проектів становить певну систему навчання, що об'єднує учнів, сприяє ефективному здобуванню й засвоєнню нових знань та вмінь у процесі планування і виконання практичних завдань. Він завжди зорієнтований на самостійну діяльність здобувачів освіти, яку вони виконують протягом певного проміжку часу.

Проект як цільовий акт діяльності розглядає О. М. Пехота, в основі якого лежать інтереси дитини, задум, план, прообраз певного об'єкта (Пехота О. М., 2001, с. 145). Організація проектної діяльності

передбачає процес визначення мети діяльності та спільне формулювання теми учасниками, що задовольнятиме їхні потреби та інтереси відповідно до вікових особливостей. «Прообразом об'єкта» стане кінцевий продукт діяльності групи. Згідно з цим задоволення потреб школярів сприятиме ефективному засвоєнню інформації у процесі роботи над проектом та формуванню актуальних життєвих навичок.

Проект, за визначенням І. С. Подолян, має на меті формувати загальнолюдські компетентності, властиві ХХІ століттю. (Подолян І. С., 2019, с. 16). Дійсно, під час проектної діяльності простежується динаміка інтелектуального розвитку учня, тобто як 11 ключових компетентностей переплітаються з різними вміннями. Це – уміння читати, уміння доносити думку, критичне мислення, логічний захист позиції, ініціативність, проблеми, ризики рішенням, емоційний інтелект, робота в команді тощо.

Навчальний проект створює і реалізує проектна команда. Ефективність проектної діяльності залежить від організації групової взаємодії. Саме організація командної роботи забезпечує передумови для розвитку громадянських та соціальних компетентностей. Більше того, проект має бути спрямований на вирішення певної проблеми – а це вже формування громадянської свідомості.

Одним із важливих аспектів на початку координації вчителем проектної діяльності учнів є мотивація подальшої спільної роботи, адже від умотивованості учасників залежатиме й відповідальне ставлення до виконання завдань (як індивідуальних, так і групових), а відповідно – і результат.

Для успішного виконання проекту, на думку Т. М. Пашенко, велике значення має рівень виявлення особистої відповідальності окремими його учасниками. Практика використання проектів показує, що чим вищий рівень особистої відповідальності учасників, тим вища якість кінцевого підсумкового продукту (Пашенко Т. М., 2001, с. 3). Невід'ємною частиною методичного супроводу проекту вчителем є розроблення та надання алгоритму діяльності, методич-

них вказівок, орієнтовних ресурсів та джерел інформації тощо. Це стане запорукою успішної реалізації проєктної діяльності здобувачів освіти.

Важливим в організації роботи над проєктом є добирання сучасних форм забезпечення командної взаємодії, що сприятиме розвитку інтелектуального потенціалу як групи, так і кожного учасника зокрема. На думку О. В. Ліскович, під час організації навчальної діяльності в контексті реалізації певного проєкту, доречно використовувати ті форми, що сприятимуть розвитку вмінь генерувати нові ідеї, обґрунтовувати їх доцільність, утілювати в життя; ефективно організувати власну діяльність; застосовувати знання для розв'язання проблем у різних сферах життя (Ліскович О. В., 2019, с. 220). Практично-дослідницька робота учасників під час роботи над проєктом має на меті формування важливих життєвих компетентностей для повсякденного використання в реальному житті.

Методичні й психолого-педагогічні умови участі учнів у проєкті, різні види проєктів за інтеграцією предметів та етапи роботи над ними запропоновано Л. А. Назаренко (Назаренко Л. А., 2015, с. 89–94). Такий підхід до підготовки школярів із проєктної діяльності передбачає їхню всебічну обізнаність, розуміння послідовності дій, готовність до самоосвіти й творчості. Дотримання психолого-педагогічних і методичних умов уможливить стимулювання розумової активності, ураховуватиме індивідуальні й вікові особливості школярів.

Проаналізувавши дослідження вчених, зазначених вище, стверджуємо, що основою проєктної діяльності певної групи здобувачів освіти є координаційно-методичний супровід компетентного вчителя, який умотивує учнів, зацікавить дієвим інноваційним форматом роботи, спонукатиме їх до відповідальності під час спільної взаємодії та фахово сприятиме формуванню ключових життєвих навичок у кожного учасника.

Сучасна освітня система потребує нових підходів до викладання предмета «Основи здоров'я» для формування життєво

важливих компетентностей, спрямованих на практичну значущість у подальшому дорослому житті здобувачів освіти, оскільки саме активність учня в здобутті знань є важливим елементом ефективного засвоєння інформації та її використання поза межами закладу освіти.

Проєктування не є принципово новою формою діяльності в освітньому процесі, але підходи до організації проєктної діяльності значно модернізовані. Навчальний проєкт поєднує в собі освітні можливості й дослідження експерименту (Мірошник С. І., 2018, с. 2). Потрібно зауважити, що для вчителя основним змістом навчального проєктування є формування знань, умінь та навичок учня засобом проєктної діяльності, а для самого учня – самостійна діяльність у рамках проєкту.

Сучасність настійно потребує перетворювати навчальний процес на плідну, творчу, конструктивну, взаємно-зацікавлену взаємодію, синтез навчання й самонавчання, пізнання та діяльності, мотивації та інтересу, освоєння набутого досвіду і продукування нового.

Нині високо цінуємо вміння педагога керувати проєктом та очікуваний результат – створення здоров'язбережувального освітнього середовища. Метою створення такого середовища є перспектива високого рівня психосоматичного здоров'я здобувачів освіти, розумової працездатності, формування мотивації до ведення здорового способу життя та виховання культури здоров'я.

На особливу увагу педагога заслуговує організація та подальша координація проєктної діяльності, зокрема – підготовчий етап. Під час складання програмно-тематичного планування з основ здоров'я/інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» на навчальний рік слід виділити декілька тем, що передбачатимуть роботу над проєктом. Наступним кроком є розподіл відповідної кількості як індивідуальних, так і групових проєктів, робота над якими потребує засвоєння учнями необхідних знань і формування певного корисного досвіду.

Чіткість організації проєктування визначають конкретність формулювання мети, завдань та очікуваних результатів. Важливим є використання невеликих методичних рекомендацій, інструкцій, де вказується необхідна і допоміжна література для самоосвіти, вимоги до роботи над проєктом, форми і методи кількісної оцінки результатів, алгоритми проєктування (Карабін О. Й., 2018, с. 107). Уважаємо за необхідне організувати роботу таким чином, щоб учні навчалися: визначати основні і поточні (проміжні) мету і завдання; шукати шляхи їх вирішення, обираючи оптимальні; здійснювати і аргументувати вибір; передбачати наслідки вибору; діяти самостійно; об'єктивно оцінювати процес (саму діяльність) і результат проєктування.

Зазначимо, що автор статті, педагог-практик О. О. Мацокіна, активно використовує метод проєктів у процесі викладання предмета «Основи здоров'я». У ході підготовки до проєктної діяльності зі здобувачами освіти значної уваги потребує процес ознайомлення учнів із цим видом навчальної діяльності, адже від того, наскільки виваженим, логічним та змістовним буде інструктаж учителя щодо подальшої дослідницької взаємодії групи учнів, залежатиме безпосередня організація пошукової роботи, ефективна групова взаємодія та її кінцевий результат.

Не можна розглядати проєктну діяльність як чіткий алгоритм, оскільки це процес творчого мислення і прийняття рішень. Використання методу проєктів на уроках основ здоров'я є важливим елементом формування здоров'язбережувальної компетентності учнів основної школи.

Ефективною у формуванні життєвих навичок учнів автори статті вважають проєктну технологію. Урок із використанням такої технології запам'ятається учням та сприятиме кращому засвоєнню знань з теми (він може бути як першим за порядком, так і останнім у розділі). На кожному наступному уроці здійснюються міжпредметні зв'язки з фізикою, хімією екологією, що викликає особливе зацікавлення всіх учнів класу. Унікальність методу проєк-

тів полягає ще й у тому, що він забезпечує урізноманітнення взаємодії зі здобувачами освіти як на уроці, так і в позаурочний час, зацікавлення їх різними формами дозвілля, пізнання природи, спілкування, дає можливість визначити кожному власний інтерес тощо.

Проєктна технологія зберігає свою доцільність та актуальність у контексті Нової української школи та передбачає формування всіх визначених ключових компетентностей. Методика організації проєктної діяльності полягає у фаховому координаційно-методичному супроводі педагогом діяльності здобувачів освіти, умовитованості учасників, умінні працювати в групі, комунікувати, консультуватися з учителем, батьками, тим самим забезпечуючи їхній інтелектуальний розвиток, самостійність, відповідальність та креатив.

Реалізація методу проєктів у позакласній роботі. Робота вчителя – постійний пошук. Те, що вчора здавалося новим, нині вже не відповідає вимогам сучасного уроку. Із великої кількості методів і прийомів навчання, форм і засобів потрібно вибрати такі, які б дали найкращий результат.

Групова форма організації реалізується в роботі ініціативної проєктної групи та здійсненні гуртової роботи над проєктом, коли в рамках одного проєкту окремі групи учнів вивчають його різні аспекти. Навчання за проєктною технологією в практиці позашкільної освіти надає системності, регламентованості організації проєктної діяльності (Вовк Н. В., Вікторенко І. Л., Федь І. Є., 2021, с. 112–113).

Групова позаурочна проєктна діяльність повною мірою враховує пізнавальні інтереси, майбутні професійні нахили, індивідуальні потреби і можливості учнів за рахунок міжпредметного змісту знань та вільного вибору учнями видів діяльності, відображених у розподілі обов'язків (ролей) учасників проєкту.

Учням цікавий метод проєктів, оскільки він зумовлює зміну підходу до навчання: замість репродуктивного навчання, коли джерелом знань для учнів є лише вчитель, акцент переносимо на самостійну

активну навчально-пізнавальну діяльність учнів. Учитель здійснює лише «підтримку» цієї діяльності, опосередковано керує нею, ставить перед учнями завдання. Під час використання методу проєктів формується здатність виокремлювати важливе, ставити цілі, планувати діяльність, розподіляти функції, відповідальність, критично міркувати, досягати позитивних результатів. Робота за методом проєктів передбачає визначення певної проблеми й подальше її розкриття, чітке планування дій, розподіл ролей (під час групової роботи). Цей метод є ефективним у тому випадку, коли доцільно та правильно вчитель дає та роз'яснює певне дослідне чи творче завдання.

Представлений у статті проєкт «Краса та здоров'я» рекомендуємо реалізовувати в контексті вивчення предмета «Основи здоров'я» (узагальнення розділу «Фізична складова здоров'я»).

У новому інтегрованому курсі «Здоров'я, безпека та добробут» (5–6 класи) пропонуємо використовувати елементи поданих проєктних активностей у рамках тем: «Фізичне здоров'я: раціональне харчування, особиста гігієна», «Вплив способу життя на здоров'я», «Наслідки недосипання для здоров'я і навчання», «Стрес і здоров'я» (модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут (інтегрований курс)», автори: Воронцова Т. В., Пономаренко В. С., Лаврентьєва І. В., Хомич О. Л.).

Спільний дослідницько-інформаційний проєкт учнів 8–9 класів «Краса та здоров'я»

Мета: формувати в учнів уявлення про ідеал краси, про вплив людських тенденцій на здоров'я людини; розвивати в учнів аналітичне мислення, уміння відстоювати свою позицію, навички свідомого керування своєю поведінкою під час вибору; виховувати в школярів естетичні смаки, риси людини, що вміє турбуватися про своє здоров'я.

І. ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП

1. Бесіда. Уплив здоров'я на красу людини.

Мета: виявлення знань дітей про те, як в намаганні бути гарними можна втратити красу; розуміння переваг природної людської краси; виховання дбайливого ставлення до власного здоров'я та здоров'я близьких і рідних.

2. Активізація пізнавальної діяльності учнів.

Учитель.

– Наш захід проходитиме у формі захисту проєктів та передбачає практичну частину. Під час захисту вам доведеться не просто спостерігати, як ваші однокласники презентують свої роботи, а й уважно слухати, бо в практичній частині вам знадобляться всі попередньо заслухані матеріали.

Ознайомлення з проблемою проєкту.

Питання до учнів.

- Чому ми звернулися до дослідження саме проблеми впливу різних факторів на красу та здоров'я людини?
- Вам, як учням підліткового віку, важливо знати та розуміти, який вплив чинить усе, що кожного оточує щодня, на красу та здоров'я. Як правильно харчуватися; наскільки важливим є фізичні навантаження та їх кількість протягом дня; чи корисне використання побутової хімії, чи, можливо, варто надати перевагу народним засобам-замінникам; чи безпечним є використання декоративної косметики та важливість здорового сну для підлітків.
- Чи всі з перерахованих вище чинників є для вас актуальними?
- Можливо, у вас ще є ідеї щодо чинників довкілля, що впливають на організм?

Вправа «Уявний сюжет».

Мета: розвиток внутрішнього бачення учнів про своє здоров'я; розвиток уяви, фантазії в реальній і уявній площинах.

- Уявіть людину, яка не чинить згубного впливу на своє здоров'я. Водночас вона нічого не робить і для свого оздоровлення. Опишіть

її спосіб життя (коментарі учнів).

3. Мотивація навчальної діяльності.

Медіатекст «Ідеали краси в різні часи» (режим доступу: <https://cutt.ly/dKRb0mo>).

Учитель.

- Скажіть, будь ласка, чи відрізняються ідеали краси минулих століть від ідеалів краси сьогодення?
- У запропонованій хмаринці слів знайдіть з переліченого, що є актуальним для здорового підлітка? (режим доступу: <https://worditout.com/word-cloud/5084984>)
- Працюючи над проектом, ви навчитеся:
 - планувати свою роботу, попередньо прораховуючи можливі результати;
 - використовувати багато джерел інформації;
 - самостійно збирати і накопичувати матеріал;
 - аналізувати, зіставляти факти, аргументувати свою думку;
 - приймати рішення;
 - установлювати соціальні контакти (розподіляти обов'язки, взаємодіяти один з одним);
 - створювати «кінцевий продукт» – матеріальний носій проектної діяльності (звіт, презентація);
 - представляти створене перед аудиторією;
 - оцінювати себе та інших.

4. Методичні рекомендації щодо роботи над проектом

Учитель.

- Шановні здобувачі освіти, уважно перегляньте рекомендації, подані на дошці:
 - дотримуйтеся виконання складеного вами плану;
 - вирішуйте спільно оперативні питання;
 - консультуйтеся за потреби з учителем, батьками, радьтеся між собою;

- обговорюйте в групах попередню оцінку проекту;
- будьте активні під час підготовки презентації.

– Корисні покликання для роботи над проектом:

1. Портал превентивної освіти (режим доступу: <http://autta.org.ua/>)
2. YouTube-канал «EdEra» (режим доступу: <https://www.youtube.com/c/EderaEducation>).

5. Формулювання учнями теми проектної роботи.

6. Ознайомлення із завданнями проекту, обговорення проблемних питань, визначення джерел інформації.

Учитель.

- Завдання проекту полягає не тільки у виконанні певної спільної діяльності, а й у тому, щоб під час роботи над проектом розширити свій світогляд, набути теоретичних знань, практичних умінь, що дають змогу застосовувати їх у повсякденному житті, саме:
 - вивчити історичні відомості, факти про використання декоративної косметики нашими предками;
 - провести анкетування учнів, щоби з'ясувати, скільки годин підлітки відводять на нічний сон;
 - проаналізувати, чи багато родин послуговуються засобами побутової хімії та чи знають вони про їхню шкоду;
 - дослідити правила харчування серед свого оточення та їхній вплив на організм;
 - зібрати матеріал про щоденне фізичне навантаження підлітків поза уроками фізичної культури.

Учитель.

- Шановні здобувачі освіти, півтора місяця тому вам було запропоновано долучитися до роботи над про-

ектом. Завдання та тематика були різноманітні та цікаві.

Реалізацію проекту пошуково-дослідницького спрямування слід здійснювати в кілька етапів, на кожному з етапів у учнів були завдання, у вчителя-координатора проекту – функції:

1. Визначення напрямів та форм проведення дослідницької роботи.

Методичний коментар. Зібравшись уперше на настановну конференцію, учитель та учні відразу домовилися, що проектна діяльність передбачатиме підготовку інформації для виготовлення презентації та під час захисту проекту запланована практична робота учнів (відпрацювання життєвих навичок).

Зміст діяльності учнів:

- обговорення предмета дослідження з учителем;
- пошук необхідної додаткової інформації;
- визначення мети і завдань.

Функції вчителя:

- повідомлення про задум;
- ознайомлення зі змістом проекту;
- мотивація пошуку;
- допомога в постановці завдань.

2. Формування груп учасників для роботи над проектом.

Вправа-енергайзер «Молекули».

Методичний коментар. Це чудова руханка для об'єднання в групи із двох, трьох, чотирьох чи п'яти осіб. Учитель пропонує учням уявити себе атомами, що хаотично рухаються у просторі. Потім педагог пропонує: «Об'єднайтеся у молекули по двоє!» Учасники якомога швидше стають у пари. Відтак знову вільний рух і команда: «Молекули по троє!». Учитель зупинить гру тоді, коли сформується необхідна кількість груп із рівною кількістю учасників.

Розподіл роботи в групах.

I група – Уплив на красу та здоров'я харчування людини;

II група – Уплив на красу та здоров'я людини сну;

III група – Уплив на красу та здоров'я

людини фізичного навантаження;

IV група – Уплив на красу та здоров'я людини декоративної косметики;

V група – Уплив на красу та здоров'я людини засобів побутової хімії.

3. Планування роботи.

Зміст діяльності учнів:

- вироблення плану дій;
- визначення джерел інформації;
- вибір способів збирання інформації;
- вибір методів аналізу інформації;
- вибір засобів презентації результатів;
- формування уявлень про очікувані результати;
- установлення критеріїв оцінки результатів і процесу;
- планування процедур;
- розподіл завдань між членами проекту;
- планування завдань.

Функції вчителя:

- висловлення припущень;
- висування пропозицій, ідей;
- корекція плану та завдань.

II. ПРАКТИЧНИЙ ЕТАП

1. Проведення пошуково-дослідницької роботи.

Зміст діяльності учнів:

- збір інформації;
- виконання проміжних завдань;
- спостереження за об'єктами;
- проведення експериментів;
- анкетування;
- робота з різними інформаційними джерелами.

Функції вчителя:

- спостереження за роботою;
- непряме керування діяльністю.

2. Оброблення та опис здобутих результатів.

Зміст діяльності учнів:

- узагальнення та класифікація зібраних матеріалів;
- виготовлення ілюстративного матеріалу;

- підготовка презентаційних та інформаційних матеріалів;
- складання сценарію презентації.

Функції вчителя:

- консультування;
- корекція (за потреби);
- підготовка практичної частини для учнів.

3. Підготовка презентації результатів дослідження.

Зміст діяльності учнів:

- підготовка усного звіту;
- добирання матеріалів для демонстрацій;
- безпосередня робота над підготовкою презентацій.

Функції вчителя:

- консультування;
- попереднє заслуховування звіту;
- формулювання доцільних запитань.

III. ЗАВЕРШАЛЬНИЙ ЕТАП

Етап передбачає презентацію, захист та практичну діяльність учнів із кожного питання, що вони готували в групах.

1. Уплив на красу та здоров'я харчування.

Учитель.

- Харчування забезпечує організм енергією, необхідною для процесів життєдіяльності. Відновлення клітин і тканин в організмів відбувається за рахунок надходження з їжею пластичних речовин – білків, жирів, вуглеводів, вітамінів, мінеральних речовин. Не менш важливо: що їсти, скільки, коли та як! Ось наприклад, у першій половині дня рекомендують споживати продукти, багаті на білок і жири, вечір має містити молочні та овочеві страви, а порушення режиму харчування – одна з поширених причин розладу шлунка.
- Запрошуємо групу, яка працювала над цією темою, до презентації (режим доступу: <https://cutt.ly/DKRbPBC>).

Учитель.

- Запрошуємо учасників усіх груп до виконання практичного завдання. Для практичної діяльності пропонуємо таке – до дошки прикріплені папірці: «Сніданок», «Обід», «Вечеря», а на столі лежать картки з назвами страв та продуктів, учням потрібно обрати по одній картці з назвою страви та прикріпити до одного зі споживань їжі.

Мета: визначення корисного раціону харчування протягом дня залежно від часу доби.

2. Уплив на красу та здоров'я здорового сну.

Учитель.

- Людина проводить уві сні близько третини свого життя. Якщо ми повинні піклуватися про своє тіло під час неспання, аби наше життя було повноцінним і організм міг правильно функціонувати, то не менш важливо дбати і про повноцінний сон!
- Сон впливає на всі сфери життєдіяльності організму, а «недосипання» викликає:
 - погіршення роботи головного мозку;
 - зниження імунітету;
 - зниження ефективності вакцинації;
 - збільшення ризику розвитку захворювань серцево-судинної системи (підвищення тиску, інфаркти, інсульти);
 - збільшення ризику розвитку цукрового діабету й ожиріння.
- Вашій увазі пропонуємо презентацію роботи (режим доступу: <https://cutt.ly/cKRbj5F>).

Завдання для учнів. Кожній із п'яти ініціативних груп треба розробити правила здорового сну.

3. Уплив на красу та здоров'я фізичного навантаження.

Учитель.

- Фізична активність є невід'ємною частиною нашого життя. Протягом

життя людина виконує велику кількість різноманітних рухів: ходить, бігає, грає в рухливі ігри, танцює, прибирає приміщення, займається спортом. Формування звички до систематичної рухової активності повинно розпочинатися з раннього дитинства, оскільки люди, що були рухливими на початку життя, зазвичай залишаються фізично активними на всіх його етапах. У сучасному житті показники фізичної активності як дорослих, так і дітей знижуються. Недостатня кількість рухів негативно впливають на організм людини.

- Послухаймо наступну групу учнів, яка працювала над проблемою впливу фізичного навантаження на красу та здоров'я.

Презентація учнів (режим доступу: <https://cutt.ly/LKRv9K8>).

Завдання для учнів.

Капітан кожної групи обирає картку (розміщено на окремому столі), що містить питання, пов'язані з фізичним навантаженням. Група повинна сформулювати поради (наприклад, за який час до та після фізичних навантажень можна споживати їжу, яка тривалість фізичного навантаження повинна бути у школярів 13–16 років тощо).

4. Уплив на красу та здоров'я декоративної косметики.

Учитель.

- У перекладі з грецької косметика означає «мистецтво прикрашати». Тепер це поняття має ширший зміст, тому що містить смисловий компонент «комплекс виробів для догляду за порожниною рота, волоссям, шкірою, обличчям». Але не завжди косметика є безпечною. Цю проблему досліджувала група, якій ми зараз надаємо слово.

Презентація учнів (режим доступу: <https://cutt.ly/cKRvSb1>).

Завдання. Учитель демонструє 5 засобів народної медицини, які можуть бути заміниками дорогої декоративної косме-

тики, учні переглядають та наводять власні приклади.

5. Уплив на красу та здоров'я побутової хімії.

Учитель.

- У побуті ми практично щоденно використовуємо продукти хімічної промисловості та стикаємося з хімічними процесами: прання білизни, миття посуду, доглядання за підлогою та меблями, застосування клею, а також готування їжі, умивання з милом, догляд за шкірою обличчя та інша особиста гігієна тощо. Ми не замислюємося про наслідки побутової хімії, проте слід розуміти, що нині в Україні ВСЯ побутова хімія містить такі фосфати, які не вдається повністю змити з поверхні посуду чи виполоскати із волокон тканин. Відтак зрозуміло, чому алергія нині вважається однією з найважливіших проблем здоров'я людства. Наскільки вона шкідлива, ми зараз почуємо від наступної групи дослідників.

Презентація учнів (режим доступу: <https://cutt.ly/НKRvuoK>).

Завдання для учнів. На демонстраційному столі стоять засоби побутової хімії (гель для прання, засіб для миття посуду, рідина для миття скла та освіжувач повітря), також поряд розташовані безпечні засоби (сода, лимон, ефірна олія, соса-сола, туалетний папір, гірчичний порошок). Кожній групі треба обрати засіб побутової хімії, дібрати йому безпечний аналог та презентувати.

ПІДСУМКИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Учитель.

- Шановні здобувачі освіти! Ви виконали колосальну дослідницько-аналітичну роботу. Проектна діяльність не є для вас новою, тому ви знову довели, що вмієте працювати спільно, у команді! Сподіває-

мося, що співпраця, організована для дослідження проблеми впливу різних чинників оточення на красу та здоров'я, є корисною для вас у реальному житті і навички використання природних засобів для гігієни та побутових потреб ви використовуватимете у повсякденні.

1. Самоаналіз та коригування діяльності групи.

Кожна група отримує картку самоаналізу. Після спільної роботи представник від групи коментує відповіді учасників.

Під час заходу ми працювали	
Нашою роботою під час презентації ми	
Лідерські якості виявив (-ла)	
Брав на себе відповідальність	
Презентацію готували	
Під час заходу ми	
Наш настрій	
Знання та вміння, здобуті під час заходу,	
У роботі над наступними проєктами ми врахуємо	

2. Коментоване оцінювання вчителем роботи кожної групи.

3. Саморефлексія. Вправа «Незакінчене речення».

Учні продовжують речення:

1. Перевагами командної роботи є...
2. Я послуговуватимуся набутими знаннями та навичками в подальшому, а саме: ...
3. Під час роботи над проєктом новим для мене було...

4. Робота над проєктом спонукала нас...

5. Працюючи в групі, ми здобули ...

4. Рефлексія

Учитель.

– Виберіть картку «Смайл» серед запропонованих, щоб оцінити, наскільки ви задоволені результатом проєктної діяльності (кожен учень отримав три різних смайлики). Поясніть свій вибір.

Подану модель проєктної діяльності представлено слухачам курсів підвищення кваліфікації вчителів основ здоров'я ЗЗСО Миколаївської області в рамках виїзної педагогічної практики до Козирського закладу загальної середньої освіти Радсадівської сільської ради Миколаївського району, яку організувала навчально-методична лабораторія акмеології Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Освітняни відзначили високий рівень фахової підготовки вчителя-практика О. О. Мацокіної та навченості учнів працювати за проєктною технологією. Зазначимо, що педагог активно та системно співпрацює з Миколаївським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти як член обласної творчої лабораторії учителів основ здоров'я, є учасником методичних активів, тренінгів та семінарів. Методист навчально-методичної лабораторії акмеології МОШПО вивчила й узагальнила передовий педагогічний досвід О. О. Мацокіної з теми: «Дієві механізми формування предметних компетентностей учнів у процесі вивчення предмета «Основи здоров'я».

Висновки. Отже, досвід використання методу проєктів у контексті викладання предмета «Основи здоров'я» дає змогу зробити такі висновки:

- 1) проєктна діяльність є важливим елементом формування життєвих навичок учнів основної школи, оскільки сприяє розвитку психосоціальних компетентностей, спонукає критично мислити, виявляти активність та діяти, досліджувати, аналізувати, комунікувати, відчувати свою важливість у групі тощо;
- 2) методика організації компетентнісно-діяльнісного складника методу проєктів базується на кординаційно-методичному супроводі компетентного вчителя, який умотивує учнів, зацікавить дієвим інноваційним форматом роботи, спонукатиме їх до відповідальності під час спільної взаємодії та фахово сприятиме формуванню ключових життєвих навичок у кожного

учасника.

- 3) Метод проєктів є актуальним та забезпечує компетентнісно-діяльнісний підхід у контексті вивчення предмета «Основи здоров'я», зокрема в позакласній роботі (презентовано з досвіду роботи проєкт «Краса та здоров'я»). Проєктну діяльність виокремлено й у модельних навчальних програмах нового інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут». Цінність проєктної діяльності для соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі полягає в дослідженні та моделюванні життєвих ситуацій, генеруванні нових спільних ідей здобувачів освіти, виготовленні підсумкового продукту, що доводитиме їхню самостійність, відповідальність та творчий підхід до вирішення проблеми, досягнення мети та виконання поставлених завдань.

Отже, використання методу проєктів у контексті нового інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут», що продовжує основні ідеї предмета «Основи здоров'я» у НУШ і є логічним продовженням курсу «Я досліджую світ» (початкова школа), доречно та сприятиме різнобічному розвитку дитини, її особистісному становленню, соціалізації відповідно до вікових особливостей і потреб, формування цінностей та навичок роботи в команді, що повною мірою відповідає компетентнісному потенціалу нової освітньої галузі Держстандарту «Соціальна та здоров'язбережувальна». У модельних навчальних програмах за курсом «Здоров'я, безпека та добробут» зазначено орієнтовну тематику проєктів до занять, що свідчить про дієвість описаної технології та потребу розвивати навички дослідницько-пошукової роботи у здобувачів освіти.

Перспективи досліджень. Досвід роботи з цієї проблеми та позитивні надбання педагогів ЗЗСО області мотивують до подальшого вивчення питання та скоординованої діяльності щодо фахового зростання

педагогів у контексті здоров'язбережувальної компетентності. Актуальним є розроблення мініпроектів у рамках навчального курсу «Здоров'я, безпека та добробут» для учнів 5 класу Нової української школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вовк Н. В., Вікторенко І. Л., Федь І. Є. (2021). Реалізація проектної технології навчання в системі позашкільної освіти / Н. В. Вовк, І. Л. Вікторенко, І. Є. Федь / Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти, (16), 109–121. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.16.2021.246368>
2. Державний стандарт базової середньої освіти. – Режим доступу: <https://cutt.ly/PLty1Kf>).
3. Карабін О. Й. Проектна діяльність в освітньому процесі початкової школи як засіб розвитку молодших школярів / О. Й. Карабін // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи», 8–9 листопада 2018, № 2, с. 107–108. – Режим доступу: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15264/1/Karabin.pdf>
4. Куркуріна Л. Г., Сергієнко А. М. Створення інноваційного освітнього середовища в умовах НУШ через упровадження проектних технологій / Л. Г. Куркуріна, А. М. Сергієнко // Директор школи.– № 11.– листопад 2019. – С. 77–85.
5. Ліскович О. В. Розвиток ініціативності та підприємливості учнів засобами проектної діяльності в освітньому процесі з фізики / О. В. Ліскович // Наукові записки. Серія : Педагогічні науки. – 2019. – Вип. 177(1). – С. 216–220.
6. Мірошник С. І. Теоретичні основи навчальної проектної діяльності учнів / С. І. Мірошник. – Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2383
7. Назаренко Л. А. Формування предметної літературної компетентності старшокласників засобами інформаційно-комунікаційних технологій : дис. канд. пед. наук : 13.00.02 – теорія та методика навчання (українська література)/ Назаренко Людмила Анатоліївна; Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. – Миколаїв, 2015. – 304 с.
8. Пащенко Т. М. Методика розроблення проектних технологій для підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі / Т. М. Пащенко (режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/704702/1/%D0%9F%D0%B0%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.doc.pdf>)
9. Пехота О. М. Освітні технології : навчально-метод. посіб. / О. М. Пехота. – К. : «А.С.К.», 2001. – 254 с.
10. Подолян І. С. Сутність методу проектів як запоруки розвитку ключових компетентностей / І. С. Подолян // Основи здоров'я та фізична культура. – № 9. – 2019. – С. 16.
11. Степанець Н. М., Погорелова Л. В. Упровадження Всеукраїнського проекту «Вчимося жити разом» на Миколаївщині / Н. М. Степанець, Л. В. Погорелова // Вересень № 1 (88). – 2021. – С. 96–105. Режим доступу: DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.1.2021.10>

USE OF THE PROJECT METHOD IN THE CONTEXT OF STUDYING THE SUBJECT «BASIC HEALTH» AS AN INTEGRAL MEANS OF FORMING LIFE SKILLS PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Pohorelova Liubov,
educator of Laboratory of Acmeology
Mykolaiv In-Service Teachers Training Institute
4-a Admiralska Street, 54001, Mykolaiv, Ukraine
liubov.pohorelova@moippo.mk.ua

Matsokina Oksana,
*director, teacher of the basics
of health, higher category,
Kozyrsky general institution
of secondary education of*

*Radsadivska village council of Mykolaiv district,
St. Shkilna, 1-v, 57525,
Kozyrka village, Mykolaiv district,
Mykolaiv region, Ukraine,
oxanamacokina@gmail.com*

The article highlights the possibilities of using the project method in extracurricular work on the subject «Basics of Health» in primary school and in the context of the new integrated course «Health, Safety and Welfare». The project method is considered as a kind of innovative activity of the teacher regarding the organization of group interaction of primary school students. Innovative activity requires new mechanisms of interaction between theory and practice. Project activity is considered one of the most promising types of learning. This method makes it possible to develop in students all 11 key competencies specified in the new State Standard of Basic Secondary Education. It is emphasized that design ensures the integration of meta-subject knowledge and skills with various types of activities, creating unique prerequisites for the formation of key competencies defined by the concept of the New Ukrainian School. The process of organizing the students' work on the educational project is characterized, the teacher's coordination and methodical support is described in stages, the structure of the students' activities during the implementation of the project is presented, in particular, the following components are highlighted: preparatory, practical, corrective final stages. The research and informational project «Beauty and Health» was presented and its practical significance for the development of life skills (key psychosocial competences) of students of education was emphasized.

The described the project activity was presented to the educators of the region as part of the field teaching practice to the Kozyr institution of general secondary education of the Radsadivska village council of the Mykolaiv district (practitioner teacher – O. O. Matsokina, a member of the regional creative group of teachers of the basics of health), organized by the educational and methodological laboratory of Acmeology of the Mykolaiv Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education (curator – L. V. Pogorelova).

Keywords: *integrated course «Health, safety and well-being»; life skills; project method; subject «Basics of health».*

REFERENCES

1. Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity [State standard of basic secondary education]. [Elektronnyi resurs]. Retrieved from: <https://cutt.ly/PLty1Kf> (ukr).
2. Karabin, O. Y (2018). Proektna diialnist v osvithomu protsesi pochatkovoii shkoly yak zasib rozvytku molodshykh shkoliariv [Project activity in the educational process of primary school as a means of development of younger students] // Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metodyky navchannia: dosvid, tendentsii, perspektyvy, No 2. [Elektronnyi resurs]. Retrieved from: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15264/1/Karabin.pdf> (ukr).
3. Kurkurina, L. H. & Serhiienko, A. M. (2019). Stvorennia innovatsiinoho osvithoho seredovyscha v umovakh NUSh cherez uprovadzhennia proiektnykh tekhnologii [The creation of an innovative educational environment in the conditions of NUS through the implementation of project technologies]. *Dyrektor shkoly*, 11 (ukr).

4. Liskovych, O. V. (2019). Rozvytok initsiatyvnosti ta pidpriemlyvosti uchniv zasobamy proektnoi diialnosti v osvitnomu protsesi z fizyky [Development of initiative and entrepreneurship of students by means of project activities in the educational process in physics]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedagogichni nauky* (ukr).

5. Miroshnyk, S. I. *Teoretychni osnovy navchalnoi proektnoi diialnosti uchniv* [Theoretical foundations of students' educational project activities]. [Elektronnyi resurs]. Retrieved from: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=2383 (ukr).

6. Nazarenko, L. A. (2015). *Formuvannia predmetnoi literaturnoi kompetentnosti starshoklasnykiv zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii* [Formation of subject literary competence of high school students by means of information and communication technologies]. (Candidate's thesis). Mykolaivskiy natsionalnyi universytet imeni V. O. Sukhomlyns'koho. Mykolaiv (ukr).

7. Pashchenko, T. M. *Metodyka rozroblennia proiektnykh tekhnolohii dlia pidhotovky maibutnikh kvalifikovanykh robotnykiv* [Methodology for the development of project technologies for the training of future qualified workers in the construction industry]. [Elektronnyi resurs]. Retrieved from: <https://lib.iitta.gov.ua/704702/1/%D0%9F%D0%B0%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.doc.pdf> (ukr).

8. Piekhota, O. M. (2001). *Osvitni tekhnolohii* [Educational technologies]. K.: «A.S.K.» (ukr).

9. Podolian, I. S. (2019). Sutnist metodu proektiv yak zaporuky rozvytku kliuchovykh kompetentnosti [The essence of the project method as a key to the development of key competencies]. *Osnovy zdorovia ta fizychna kultura*, 9 (ukr).

10. Stepanets, N. M. & Pohorielova, L. V. (2021). Uprovadzhennia Vseukrainskoho proiektu «Vchymosia zhyty razom» na Mykolaivshchyni [Implementation of the All-Ukrainian project «Learning to live together» in the Mykolaiv region]. *Veresen*, 1 (88). DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.1.2021.10> (ukr).

11. Vovk, N. V., Viktorenko, I. L. & Fed, I. Ye. (2021). Realizatsiia proektnoi tekhnolohii navchannia v systemi pozashkilnoi osvity [Implementation of project learning technology in the system of extracurricular education]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*, (16) [Elektronnyi resurs]. Retrieved from: DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.16.2021.246368> (ukr).